

ОСОБЛИВОСТІ ОПИСОВОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ У АНГЛОМОВНОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Мови і право традиційно є сферою спільних інтересів як лінгвістів, так і правознавців. Один з авторитетних американських дослідників юридичної мови Б. Гарнер характеризує юриспруденцію як «літературну» професію (*literary profession*). Дослідження юридичного дискурсу є актуальним з огляду на процеси глобалізації та зростання міжнародної співпраці. Незважаючи на значну кількість наукових розвідок у зазначеній галузі, недостатньо було приділено увагу вивченню особливостей англomовного законодавчого дискурсу та його перекладу.

До правничого дискурсу, як різновиду інституціонального дискурсу, науковці відносять як юридичні документи, так і судові рішення, наукові коментарі, дискусії з правових питань, виступи в суді тощо. Особливістю юридичного дискурсу є те, що він спрямований не лише на репрезентацію наукового чи практичного знання, а й на доведення теоретичної думки. Таким чином, законодавчий текст має інформативну мету, обґрунтовано й у повному обсязі повідомляє точку зору автора.

Дослідники вказують на певну специфіку перекладу англomовної юридичної термінології: англійські правничі терміни не є тотожні нормативним поняттям української правової терміносистеми. Наявність інститутів, які притаманні виключно юридичній системі Великої Британії та відсутні в українському праві, також призводять до вини-

кнення безеквівалентних термінологічних одиниць. Внаслідок інтеграційних процесів постають питання адекватного перекладу та систематизації юридичної термінології, яка міститься у документах, угодах, вимогах, положеннях тощо. Через взаємодію мов відбувається не лише взаємозбагачення двох терміносистем, а й простежуються тенденції до збільшення кількості фахової юридичної лексики у складі української мови.

Переклад законодавчого дискурсу викликає низку проблем, пов'язаних із специфічними рисами англійської та української правових систем і мов. З перекладом юридичного дискурсу пов'язані труднощі, спричинені природою юридичного дискурсу та специфічними рисами англійської та української правових систем і мов. Аспект перекладу та тлумачення юридичних документів був досліджений такими вченими, як: В.С. Виноградов, А.В. Федоров, В.Н. Комісаров, В.І. Карабан, Р.П. Зорівчак, М.Й. Коржанський, Т.Р. Кияк, М.М. Положин, Л.М. Черноватий та багатьма іншими.

Як відомо, маркером юридичного дискурсу є ситуація комунікації в юридичній сфері, а головною складовою – текст юридичного документу. Не підлягає сумніву те, що мова юридичного дискурсу є не лише надзвичайно складною (навіть для носіїв мови, які не мають юридичної освіти), але інколи незрозумілою і власне для фахівців. Як зазначив Мельников (Mellinkoff) [3]: «*legalese is a way of preserving a professional monopoly by locking the trade secrets in the safe of unknown tongue*». Мова права, яка складалася впродовж тривалого часу та зазнала впливу багатьох чинників, є доволі складною для перекладу, оскільки крім згаданих граматичних факторів, надзвичайно велике значення має різниця між правовими системами України та Великої Британії. Перекладачеві варто зосереджуватися на конкретній галузі права, граматичних особливостях, обсягу поняття, що перекладається, знайти український відповідник, порівняти значення термінів, прагнути адекватного перекладу. Варто брати до уваги й думку юристів. Зрозуміло, що для адекватної передачі юридичної інформації, мова перекладу повинна бути точною, зрозумілою та відповідати дійсності й правовим реаліям кожної з країн.

Проаналізувавши лінгвістичні та юридичні аспекти перекладу та тлумачення англійських термінів у юридичному дискурсі, виокремлюємо такі види трансформації зазначених одиниць під час перекладу: диференціація значень, конкретизація значень, змістовий розвиток, антонімічний переклад, цілісне перетворення та компенсація втрат у процесі перекладу. Найуживаніші способи перекладу правничих безеквівалентних одиниць можуть бути класифіковані таким чином:

а) калькування: *after-required* – придбаний згодом (після настання певної дати); *recapture* – зворотне захоплення (чогось), повторне затримання;

б) транскодування: *barrister* – баристер (адвокат найвищого рангу, який виступає в суді); *barter* – бартер;

в) описовий переклад: *abearance* – дане під поручництво зобов'язання не порушувати закон; *estovers* – право орендаря на отримання лісоматеріалів з угідь орендодавця; *misdirection* – помилка судді в інструктуванні присяжних [1, с. 282–286; 1, с. 297].

Реалії мають специфічне денотативне значення, яке обумовлене належністю референта до певної культури та проявляється в опозиції «свій» / «чужий». Реалії зазвичай виникають шляхом природної мовотворчості, тоді як терміни створюються штучно, найчастіше на основі слів грецького або латинського походження, або іноді шляхом переосмислення слів, що вже існують. Термін розповсюджується разом з предметом, а реалії проникають в інші мови через літературу, а зараз – через засоби масової інформації. Описовий переклад застосовується для передачі таких понять і реалій, які не мають відповідників в українському праві. Адекватно передати значення таких термінів можлива лише шляхом додаткового пояснення змісту цих термінологічних одиниць.

У наш час у науковій лінгвістичній літературі представлено різні класифікації реалій за часовими, семантичними, граматичними, місцевими, фонетичними та іншими ознаками. На наш погляд, досить вдалою та повною є класифікація, яка була запропонована С.Влаховим та С.Флориним [2]. Зокрема вони виділяють географічні, етнографічні та суспільно-політичні реалії.

Законодавчий дискурс типово насичений саме суспільно-політичними реаліями, які, за класифікацією болгарських дослідників, включають в себе:

1. *Адміністративно-територіальній устрій:*

а) адміністративно-територіальні одиниці: *ward, borough;*

б) населені пункти: *бидовиль;*

в) частини населених пунктів: *City, forum*

2. *Органи та носії влади:*

а) органи влади: *House of Lords, Palace of Westminster;*

б) носії влади: *Lord Chancellor, Speaker.*

3. *Суспільно-політичне життя:*

а) політичні організації та політичні діячі: *back-bencher, frontbencher establishment, the Conservative Party;*

б) патріотичні та громадські рухи: *Women's lib;*

в) соціальні явища та рухи: *lobby, pressure groups;*

г) звання, ступені, титули, звернення: *Prince of Wales, the Duchess of Omnium, the Queen's most Excellent Majesty;*

д) установи: *Her Majesty's Most Honourable Privy Council;*

е) навчальні заклади та культурні заклади: *Gray's Inn;*

ж) стани та касти (їхні члени): *gentry, squire;*

з) станіві знаки та символи: *Union jack, goldstick* (золотий жезл, який несуть перед монархом під час церемоній).

Оригінальна концепція, яка була створена болгарськими перекладацями й досі залишається єдиною комплексною теорією, що розглядає реалію як «частину національної і історичної своєрідності» та як одне з найскладніших питань теорії перекладу.

Внаслідок описового перекладу відбувається така лексико-граматична трансформація, в якій термінологічна одиниця англійського юридичного дискурсу замінюється словосполученням. Наведемо декілька прикладів такого перекладу: *The Revised Code deals with a wide range of subjects.* – **Кодекс у новій редакції** регулює широкий спектр питань; *The trial courts in Ohio include: common pleas courts, which have general civil and criminal jurisdiction, and correspondingly broad powers; municipal courts and county courts, which have jurisdiction in lesser civil and criminal cases and therefore lesser powers than common pleas courts; and mayors' courts, which do not have civil jurisdiction and have only very limited criminal powers.* – Судами першої інстанції штату Огайо є: суди загального права, що мають загальну цивільну та кримінальну юрисдикцію і, відповідно, широкі повноваження; муніципальні та окружні суди, що мають обмежену юрисдикцію у вирішенні цивільних та кримінальних справ і, відповідно, вужчі повноваження, ніж суди загального права, а також суди **мера (міського голови)**, що не мають юрисдикції на розгляд цивільних справ та мають обмежену юрисдикцію на розгляд кримінальних справ; *If the mistakes affect a party's rights, they constitute plain (or «prejudicial») error.* – Якщо помилки порушують права будь-якої із сторін, то вони вважаються такими, **що здатні вплинути на правомірність судового рішення**; *transcript of the evidence* – розшифрована стенограма протоколу судового засідання; *rules of superintendence* – правила нагляду за процедурою проведення засідань; *misdeemeanor* – **місдмінор** (незначне правопорушення); *lose by default* – програти справу внаслідок неявки до суду; *summary judgment* – винесення рішення за процедурою спрощеного судочинства

У висновку слід сказати, що перекладачеві варто зосереджуватися на певній галузі права, враховувати граматичні особливості, обсяг поняття, що перекладається, намагатися знайти український відповідник, прагнучи адекватного перекладу. Зрозуміло, що для адекватної передачі юридичної інформації, мова перекладу повинна бути точною, зрозумілою та відповідати дійсності й правовим реаліям кожної з країн. Також слід зауважити, що для адекватного перекладу необхідно враховувати функціонально-стильову належність юридичних текстів (нормативно-правові акти чи доктринальне тлумачення цих актів). Перекладач має брати до уваги й етимологію термінів (питомі

англійські, французькі, латинські юридичні терміноелементи). Окремою проблемою є випадки полісемії та синонімії термінів.

Список літератури:

1. Алексеева И.В. Введение в переводоведение / Алексеева И.В. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ; М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 352 с.
2. Влахов С., Флорин С. Непере译имое в переводе / Влахов С., Флорин С. – М.: Р. Валент, 2006. – 446с.
3. Mellinkoff D. The Language of the Law / David Mellinkoff. – Boston: Little, Brown and Co, 1963. – 526 p.: 45

Джерела:

1. Електронна система документації з питань адаптації законодавства України до Законодавства Європейського союзу. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.eurodocssdla.gov.ua
2. An online institute devoted to the study of language and the law. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.languageandlaw.org
3. The original and revised versions of the UK legislation. [Електронний ресурс]. – режим доступу: www.legislation.gov.uk
4. Переклад англomовної юридичної літератури/ [Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П.] . – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 656с.

УДК 001.891:80(063)

ББК 80я43

С 91

С 91 Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 8-9 квітня 2016 р. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2016. – 128 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури».

УДК 001.891:80(063)

ББК 80я43